

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINELA MARUŠIĆ

ULOGA RODITELJA U ODGOJU DJETETA

Završni rad

Pula, rujan, 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINELA MARUŠIĆ

ULOGA RODITELJA U ODGOJU DJETETA

Završni rad

JMBAG: 0303050494, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc.dr.sc. Sandra Kadum

Pula, rujan, 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. OBITELJ I ODGOJ.....	4
3. RODITELJSTVO.....	6
3.1. Roditelji i razvoj djeteta.....	6
3.2. Realna i uspješna komunikacija s djetetom.....	7
3.3. Vrste roditelja.....	8
3.3.1. Pasivni i aktivni roditelji.....	9
3.3.2. Kruti i prilagodljivi roditelji.....	10
3.3.3. Roditelji suradnici.....	11
3.3.4. Roditelji suparnici.....	11
3.4. Roditeljski tim.....	12
3.5. Timska povezanost roditelja.....	13
4. ULOGA RODITELJA U ODGOJU DJETETA.....	15
4.1. Majčinstvo.....	16
4.1.1. Majčinstvo nekad i danas.....	17
4.1.2. Majčinstvo i kvaliteta bračnog odnosa.....	18
4.1.3. Bitna obilježja majčinske ljubavi.....	19
4.1.4. Odnosi između majke i djeteta.....	20
4.1.5. Majka i dijete kao cjelina.....	22
4.1.6. Budućnost majčinstva.....	23
4.2. Očinstvo.....	24
4.2.1. Očinstvo nekad i sada.....	25
4.2.2. Otac i njega djeteta.....	26
4.2.3. Otac i povezivanje s djetetom.....	27
4.2.4. Značenje odgoja očinstva kroz razvojne faze djeteta.....	28
4.2.5. Emocionalne potrebe suvremenog oca.....	30
4.2.6. Suvremen otac.....	30
4.2.7. Otac budućnosti.....	32
5. INTERVJU.....	33
5.1. Primjeri majčinstva nekad i danas kroz intervju.....	35
5.2. Primjeri očinstva nekad i danas kroz intervju.....	38
6. ZAKLJUČAK	40

7. LITERATURA.....	42
8. SAŽETAK/SUMMEARY.....	45

1. UVOD

Premda svako dijete dolazi na svijet sa svojim naslijeđenim strukturama i svojom slobodnom voljom, utjecaj roditelja, braće i sestara na dječji razvoj jako je velik. Ako roditelji nisu svjesni toga utjecaja velika je vjerojatnost da će raniti svoju djecu na sličan način na koji su i sami bili ranjeni. To se događa čak i onda kada ih odgajaju potpun različito od toga kako su sami bili odgojeni. Problem je u nepoznavanju samih sebe i nesvjesnosti vlastitih motiva.

Pokušavajući oblikovati svoju djecu prema svojim zamislima, roditelji nisu svjesni da djeca imaju svoje misli i osjećaje i svoju volju.

Život djeteta započinje u obitelji gdje već postoje određeni odnosi među roditeljima ili skrbnicima koji su na sebe uzeli ulogu odgojitelja. O tim će odnosima u velikoj mjeri ovisiti mentalni razvoj djeteta jer u obitelji ono stječe prva znanja, vještine i navike, formira prve moralne i društvene osobine, postavljaju se temelji razvoja ličnosti i pripreme za život i rad. (Potočnjak, 1986: *11; vlastiti prijevod).

Cilj odgoja trebao bi biti pomoći djetetu da ostvari svoje potencijale i izraste u samostalnu mladu osobu sposobnu misliti svojim glavom. To također znači da bi roditelji trebali rasti u procesu odgoja zajedno sa svojom djecom jer svi odnosi služe tomu da bismo učili ljubav.

Odnos djeteta i roditelja je dvosmjernan, pa roditelj utječe na dijete i obrnuto, dijete utječe na roditelja. Odgajanje je kompliciran proces u kojem će roditelj znati voditi svoje dijete tek onda kada zna dobro upravljati samim sobom. (Gračner, Peran, Tokić, 2016).

Roditelji na cijelom svijetu suočavaju se s najtežim izazovom svoga života koji je pokušati stvoriti obiteljsko ozračje ispunjeno ljubavlju, uzajamnim poštovanjem i suradnjom. (Runkel, 2008).

Svako kvalitetno roditeljstvo odrasta na pitanjima i stalnom traženju odgovora na njim. Roditeljska uloga je složena. Nagomilane nejasnoće mogu narušavati obiteljski sustav u cjelini. Može se dovesti u pitanje partnerski odnos roditelja ili odnos roditelj - dijete. (Longo, 2016).

Komunikacija i dobra okolina ključne su za djetetov razvoj, da ono postane samostalno, da bude dobro odgojeno i da izraste u kompetentnu osobu. Roditelji

moraju od samoga početka kvalitetno provoditi vrijeme s djetetom, biti uz njega u svim razvojnim fazama, zajedno bogatiti djetetovo iskustvo i rasti zajedno sa njime.

Otac i majka trebaju zajedno odgajati svoje dijete, ne smije se dopustiti neravnopravnost između roditelja. Dijete se razvija, raste i mijenja i ista je takva uloga roditelja. Moraju uvijek biti u koraku sa djetetom i njegovim razvojem.

Ciljevi i zadaci u odgoju koji si roditelji postave vrlo su važni, ali isto tako roditelji moraju dobro poznavati svoje dijete kako bi ga što uspješnije odgajali. Osim toga da bi dijete bilo odgojeno i sami roditelji moraju biti odgojeni. (Potočnjak, 1986).

2. OBITELJ I ODGOJ

Čovjeku je odgoj potreban. Bez odgoja ne samo da ne bi bio čovjekom, već ni preživjeti ne bi mogao. Ljudski život nije bilo kakav odgoj. To je život kulturnog bića koje povijesno postoji samo kultivacijom osobnog života. Ljudi su odavna dobro shvatili najdublji smisao roditeljstva i obitelji. To je zato što se bez obitelji i bez roditeljske funkcije ne može shvatiti postojanje društva, naroda, države ni pojedinca. Shvaćajući tu temeljnu činjenicu ljudske egzistencije, pravni sustavi svih država u svoje kodekse uvode obitelj i roditeljstvo na prvo mjesto.

Odgoj se zasniva na stvaralačkoj suradnji između odgojitelja i odgajnika, roditelja i djeteta, odnosno čimbenika (subjekata) u tom procesu u kojem doprinos oba subjekta daje novu kvalitetu rezultatima rada. Promatrajući odgoj u povijesnom slijedu, zapažamo tri njegove zadaće:

- a. Zadaća odgoja u prilagođavanju na dato, na ono što već jest i što se nastoji zadržati, na unaprijed modelirane načine mišljenja, ponašanja i djelovanja ljudi.
- b. Zadaća odgoja u osposobljavanju čovjeka za stvaranje promjena u društvu ili za mijenjanje društvene stvarnosti.
- c. Zadaća odgoja u stvaralaštvu, kreativnosti i aktivnosti, učinkovitom, funkcionalnom, konkretnom djelovanju na razvoj sposobnosti, potrebe i mogućnosti ljudi. (Rosić, 2005: 35).

Unatoč mnogim promjenama u društvu koje su utjecale na ulogu i zadaće obitelji i mijenjale njezine modele, ona i dalje ostaje primarni okvir unutar kojeg se zadovoljavaju emocionalne, materijalne i socijalne potrebe bitne za rast i razvoj njezinih članova. (Rosić, 2005).

Odgoj je već složeni fenomen i nemoguće ga je svesti na jednog čimbenika.

U njegovom ostvarenju sudjeluju mnogi, a temeljno značenje imaju obitelj i škola.

Odgoj počinje u obitelji. U obitelji dijete čini prve korake u životu. Učinkovitost odgojnog djelovanja u obitelji ovisi o skladnim obiteljskim odnosima, adekvatnom položaju djeteta u obitelji, zrelosti (psihičkoj, moralnoj i socijalnoj) roditelja, pedagoškom osjećaju i razini pedagoške kulture.

Ulaskom djeteta u odgojno-obrazovni sustav roditelji i dalje ostaju odgojitelji s golemom odgovornošću, i prema sebi, i prema djetetu, i prema društvu.

Obitelj je prva i najvažnija škola života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine, umijeća i navike. Ona je temeljna i promjenjiva društvena skupina. Iako na obitelji leži velika odgovornost, obitelj je nezamjenjiva čak i onda kada su odnosi loši. Ona je izuzetno moćna. Ona je jedna od najsnažnijih odgojnih sredina. U obitelji dijete razvija svoju osobnost te ona ima sudbinski utjecaj na njega. Što je dob djeteta manja, to je utjecaj roditelja veći.

U ranom djetinjstvu dijete je upućeno samo na obitelj. Ono nema potrebu za komunikacijom izvan obitelji. Kako dijete raste, utjecaj i ovisnost o obitelji se smanjuje, ali utjecaj obitelji nikad ne prestaje. Obitelj je tijekom čitavog života osnovna društvena grupa u kojoj dijete s obzirom na faze živi i funkcionira. (Rosić, 2005: 93).

3. RODITELJSTVO

Čovjek se nije rodio sa znanjem kako da bude roditelj. To su vještine koje svaki roditelj mora samostalno naučiti.

Gotovo svi roditelji se slažu da je roditeljstvo najbolja i najteža životna uloga.

Uspješnost roditelja nije rezultat uspješnih majki ili uspješnih očeva koliko uspješnih roditelja. Roditelj ne odgaja samo svojim odnosom prema djetetu nego i kvalitetom svojih odnosa prema drugom roditelju. Bitni utjecaj na dijete ima odnos njegovih roditelja, a ne samo pojedinačni utjecaj jednog od roditelja. Međuroditeljsko ponašanje ima često jači utjecaj na dijete nego li ponašanje pojedinog roditelja. Stupanj uspješnosti odgoja izravno je vezan za stupanj zajedničke uspješnosti roditelja kao roditeljskog tima.

Otac i majka čine roditeljski tim odraslih i zrelih ličnosti, koji brinu za razvoj nezrele ličnosti djeteta. Da bi bili uspješni kao roditelji, moraju biti međusobno povezani.

Uspješno majčinstvo i emancipirano očinstvo kao oblik roditeljskog partnerstva i oca i majke ostvariv je samo u funkcionalno povezanom, međusobno otvorenom, zajednički organiziranom, fleksibilnom i uspješnom roditeljskom timu. (Brajša, 2009).

Da bi roditeljstvo bilo pozitivno roditelji moraju ulagati puno njege u taj odnos.

Njegovati zanači i igrati se. Vrijednost igre je neprocjenjiva jer na taj način dijete predstavlja svoj rad, uči disciplini. Igra predstavlja prirodan način učenja. Ona je također zaslužna za formiranje pozitivnog odnosa između djeteta i roditelja.

Roditelj treba saslušati dijete i s njime razgovarati.

Prilikom komunikacije s djetetom vrlo je važno da se uspostavi kontakt očima. Važna je i neverbalna komunikacija, a to su zagrljaj i dodir.

Bitno je i da dijete može slobodno postavljati pitanja te na njih dobivati konkretne odgovore. Potičući pitanja, stvara se odnos pun povjerenja i poštovanja i na taj se način sprječavaju loše navike.

Potrebno je i da roditelji upoznaju sva područja razvoja svoga djeteta, počevši od fizičkog, intelektualnog, socijalnog, emocionalnog i moralnog.

Ako postoji problem, roditelje ne smije biti sram priznatiga, jer ako ga priznaju, lakše će ga i riješiti.

Ako dijete pokaže talent za pojedino područje, roditelji moraju podržati svoje dijete u daljnjem napretku.

(Primjeri pozitivnog roditeljstva, <http://www.roditeljstvo.com/>).

3.1. Roditelji i razvoj djeteta

Da bi se dijete razvilo i postalo čovjekom, sigurnom i stabilnom osobom, potrebno je da živi u toploj obiteljskoj atmosferi.

Doživljavajući prirodnu i iskrenu ljubav roditelja, dijete počinje uzvraćati ljubav, voljeti roditelje, braću, sestre, vršnjake i potom sve ljude svijeta.

Nedostatak roditeljske ljubavi djeluje štetno. Nezadovoljavanjem ove potrebe djeca mogu osjećati hladnoću i odbojnost roditelja, a svoje zadovoljstvo izlagati neprikladnim oblicima ponašanja. (Rečić, 2005).

Postoje dvije vrste roditelja u razvoju djeteta.

Jedni ne prate razvoj djeteta, nego ga razvijaju prema svojim ciljevima, planovima i programima. Dijete oblikuju prema svojem modelu. Služe se negativnom povratnom vezom, što znači da paze na svako djetetovo odstupanje u ponašanju, te ga zabranama, kaznama, ucjenjivanjem i nagradama vraćaju u šablonu prema kojem ga žele formirati. Takvi roditelji se i međusobno ponašaju isto. Otežavaju djetetu mogućnost za originalan razvoj budućnost, sreću i zadovoljstvo. Drugi prate razvoj djeteta i ne dirigiraju ga. Zajedno ga potiču na nove oblike ponašanja. Koriste pozitivnu povratnu vezu, što znači da u odstupanjima od očekivanog i planiranog ne gledaju nešto negativno, već u njima pronalaze nešto novo, uzbudljivo i pozitivno, te u tom pravcu nastavljaju svoj i djetetov razvoj. (Brajša, 2009).

Roditeljstvo mora biti maksimalno prilagodljivo i fleksibilno ako želi vršiti svoju osnovnu funkciju pripremanja mladih naraštaja za budući život.

Fleksibilnost roditeljskog ponašanja jest kružan, recipročan proces, koji se odvija između roditelja i djece.

Niti roditelji mijenjaju djecu, niti djeca mijenjaju roditelje. Oni se zajedno razvijaju između zajedničke cirkularnosti. (Brajša, 2009:97).

3.2 Realna i uspješna komunikacija s djecom

Uspješnost ili neuspješnost komunikacije i prenošenja poruka ne ovisi samo o kvaliteti sadržaja i jasnoći izražavanja, nego i o odnosima i stavovima prema tom sadržaju prenositelja i primatelja poruke. O tim odnosima i stavovima ovisi „prijelaz riječi na djela“.

Pojedini roditelj neće mijenjati ponašanje na temelju uvjerenja drugog roditelja, ali će vjerojatno to učiniti ako mu je stalo do njega, ako se osjeća voljenim od njega i ako se na taj način ponaša i drugi roditelj. Isto važi za komunikaciju između roditelja i djece.

Uspješnost roditelja bitno je vezana za uspješnost komunikacije.

Mnogi roditelji su samo zato neuspješni jer ne znaju uspješno komunicirati. Uspješno i neuspješno roditeljsko komuniciranje može se poistovjetiti sa uspješnim i neuspješnim roditeljstvom. To se treba naučiti da se postane uspješan i zadovoljan roditelj. (Brajša, 2009).

Komunikacija između roditelja i između njih i djece ostaje najmoćnije sredstvo kvalitetnog odgoja.

Dijete uči govoriti prvenstveno od njih. Ono zapravo uči njihov govor. Kasnije govori kako su govorili njegovi roditelji. Djetetov govor je dakle odraz govora roditelja. To znači da će stupanj odražavanja stvarnosti roditeljskog govora biti utjecaj na stvarnost djetetovog govora. Stvarna vrijednost riječi označuje njegovu realnost, njegovu povezanost sa stvarnošću, s onim što prethodi i što slijedi.

Realna roditeljska komunikacija odgovara njegovoj realnosti, a nerealna onome što bi zapravo roditeljstvo trebalo biti, viziji i predodžbi, a ne stvarnosti roditeljstva.

Djeca imaju pravo na komfor za vrijeme razgovora, pravo na vlastito mišljenje, granice svojeg prostora, vremensku slobodu, ritam aktivnosti i dozu frustracije. Razgovor s roditeljima treba biti prostorno udoban, diferenciran, vremenski dogovoren, dinamičan i emocionalno doziran.

Mora se dozvoliti djetetu da ima pravo na svoje vlastito mišljenje te da se približavamo koliko ono želi. Ne smije se određivati početak, trajanje i kraj razgovora. Dinamika razgovora se mora prilagoditi mogućnostima i potrebama djeteta. (Brajša, 2009).

3.3. Vrste roditelja

Jedan od najbitnijih uvjeta u obiteljskom odgoju su skladni obiteljski odnosi, a njih ima obitelj u kojoj su roditelji ravnopravni, u kojoj oba roditelja vode obitelj.

U skladnim obiteljskim odnosima nastaju zdravi socijalni odnosi među članovima obitelji, osjećaj sigurnosti djeteta i razvijanje najznačajnijih crta osobnosti: čvrstoća karaktera, hrabrost i optimizam. (Rečić, 2005).

Pedagoška istraživanja obiteljski odnosa ustanovljuju postojanje uobičajenih stilova obiteljskog odgoja kojeg karakteriziraju:

- a) Prestrogi roditelji
- b) Preblagi roditelji
- c) Ravnodušni roditelji
- d) Demokratski roditelji

Prestrogi roditelji koriste autoritet i moć nad djecom. Poslušnost djeteta postižu naređivanjem, kaznama i prijetnjama.

U sukobu potreba roditelja i djeteta, pobjednici su roditelji, a gubitnici su djeca.

Preblagi roditelji djeci daju mnogo slobode. Namjerno im ne daju granice i ne priznaju autoritarne metode. Takvi roditelji vjeruju da je štetno uskratiti djetetove zahtjeve.

Ravnodušni roditelji nezainteresirani su ili nemarni, te se u pristupu djeci kolebaju pokušavajući doći do ravnoteže mješavinom prestrogog ili preblagog pristupa. Postavljaju djetetu malo zahtjeva i ograničenja, malo pažnje i emocionalne podrške.

Demokratski roditelji određuju djetetu jasne granice. Aktivnim slušanjem vode ga sigurnim predvidivim putevima, uvažavajući potrebe i djeteta i roditelja uz puno brige i ljubavi. (Rečić, 2005).

3.3.1. Pasivni i aktivni roditelji

Pasivni roditelji ne ulažu napore održavanja odnosa niti među sobom niti s djecom. To su roditelji koji čekaju što će se dogoditi, umjesto da aktivno rade na tome da se dogodi nešto bolje i korisnije bilo za njih bilo za svoje dijete.

Pasivni roditelji ne odgajaju svoju djecu. Primjena mita kako bi dobili željeni ishod i stvaranje izgovora za loše ponašanje, samo su neki od znakova pasivnog roditelja, a koji će dugoročno ostaviti traga na cijelu obitelj.

Ako se ne slijede pravila i ako dijete nema ograničenja može naštetiti djetetu.

Svako dijete treba imati pravila i rutine kako bi se razvijalo i napredovalo. Prihvatanje posljedica bitno je za djetetov razvoj i znanje, ali ako se prema lošem ponašanju pristupa sa nezainteresiranjem, kasnije može doći do velikih problema. Pasivni roditelji dopuštaju djeci da o svemu sama odlučuju, jer smatraju da će time biti bolji roditelj, što naravno nije tako.

Izbjegavanje odgovornosti šteti, ne samo djetetu već i drugom roditelju. Posljedice koje proizlaze iz takvog roditeljstva iznenađuju njih same.

Djeca se otuđuju od njih, udaljavaju i postaju sve manje zanimljivi jedni drugima. Na kraju ostaju povezani samo na biološkom planu. (<http://www.djecjaposla.com/>)

Aktivni roditelji svojim zalaganjem i aktivnošću održavaju živim svoje roditeljstvo. Oni se ne brinu samo za dijete nego i o odnosima i o komunikaciji. Ono što se događa među njima ne propušta se nekontroliranom razvoju.

Roditeljstvo će biti dobro ili loše ovisno o aktivnosti ili pasivnosti roditelja pri njegovom održavanju. Roditeljstvo osim što je biološko i genetsko uvjetovano, mora imati i kvalitete koje će omogućiti djetetu da se razvije prema svojoj uspješnoj odraslosti.

3.3.2. Kruti i prilagodljivi roditelji

Prilagodljivost ili fleksibilnost omogućava da osoba odstupa od određenih i postavljenih obrazaca ponašanja, jer se ljudi konstantno prilagođavaju novonastalim situacijama kroz cijeli život.

U ranom razvoju čovjeka možemo vidjeti bebu koja plače kada joj nisu zadovoljene potrebe, majka i druge odrasle osobe zadovoljavaju potrebe bebe, ona neće morati naglo razvijati svoju prilagodljivost.

Ako roditelji i sredina nisu u stanju zadovoljavati djetetove potrebe, ono se mora na drugačiji način početi prilagođavati novonastaloj situaciji i sredini. Dijete u interakciji s roditeljima uči kako se ponašanje najviše isplati. Frustracije su dio života, te dijete se prilagođava njima. Mala doza frustracija dobra je za razvoj djeteta, no velika može naštetiti djetetu te ono odustaje od borbe ili preuzimanja inicijative. Djetetu je potreban roditelj s kojim će mjeriti svoje snage, s kojim će naučiti do kad se mora boriti, a kada prilagoditi.

Oba smjera su potrebna kako bi izrasli u odraslu osobu koja je socijalno biće koje je izgradilo individualizaciju i separaciju (<https://mirjanakokeric.wordpress.com/>).

Kod krutih roditelja ponašanje je znatno drugačije u odnosima sa djecom, nego kod prilagodljivih.

Takve roditelje ne zanima zadovoljavaju li oni djetetove potrebe ili ne. Upravo to dovodi do mnogih kriza i tragedija roditeljstva. Roditelji se drže određenih pravila te ih ne zanima što se događa sa djecom.

U takvom roditeljstvu dominiraju stereotipije, te jedno te isti obrazac ponašanja. Oni ovise o raznim autoritetima koju čuju, vide ili slijede.

Takvi roditelji su sumnjičavi, nepovjerljivi, nesigurni i autoritarni. Kruto se drže načela, pravila i rituala.

Prilagodljivi roditelji ne robuju pravilima i načelima ponašanja. U stanju su se prilagoditi nastaloj situaciji. Njihova pravila ponašanja se mijenjaju i razvijaju.

Takvo roditeljstvo se kontinuirano mijenja i nanovo oblikuje.

Roditeljstvo mora biti maksimalno fleksibilno i promjenjivo kako bi se uspješno pripremalo malo dijete za budući život.

3.3.3. Roditelji suradnici

Takvi roditelji međusobno se dogovaraju, sporazumijevaju i dopunjuju. Karakterizira ih fleksibilnost i naizmjeničnost. Takav odnos preduvjet je stvarnog timskog roditeljstva. Takvo roditeljstvo bitno je za buduće generacije koji se ne bi trebali dijeliti na isključivo muškarce i žene nego na ljude, ravnopravne partnere muškog i ženskog spola.

Djeca ne trebaju samo majku ili oca već roditelje koju su u stanju biti i majka i otac.

Biološke funkcije majke i oca ne smiju biti biološko i genetsko ograničene. Samo u tom smisli majka i otac mogu biti ravnopravni i partnerski roditelji svoga djeteta. Suradnička odgovornost roditelja bitna je za djetetov rast i razvoj. Oni znaju kako naučiti svoje dijete kako biti čovjek.

Suradnički roditelji zajedničkim snagama nastoje pokazati svojoj djeci kako se ponaša kroz njihov dobar primjer, kroz riječi koje izgovaraju i način na koji djeluju. Znaju da je odnos majke i oca s djetetom neprocjenjiv te su tu oboje za dijete. Znaju da se zajedničkim snagama i dobrom komunikacijom sve može riješiti i na taj način grade osobnost svoga djeteta.

3.3.4. Roditelji suparnici

Roditelji suparnici u stalnoj su borbi i natječu se tko će biti bolji roditelj. Ne dogovaraju se, sporazumijevaju, te nameću svoj tip roditeljstva.

Njima je bitno koga će dijete više voljeti, kome će biti privrženiji, negoli kako će se ono razvijati.

Natječu se, potiskuju i isključuju te sebi propisuju zasluge ako djetetu ide sve najbolje.

Ne ponašaju se timski nego individualistički, te trebaju djecu da bi se dokazivali međusobno.

Kod takvog tipa roditeljstva dolazi do izražaja egoizam i egocentrizam roditelja. Roditelji na prvo mjesto stavljaju osobne a ne djetetove interese, pa i zlouporabu djeteta za rješavanje svojih problema i želja. (Brajša, 2005).

Osim što se natječu sa partnerom često se okome i na svoje dijete.

Roditelji ponekad svojim ponašanjem znaju uvrijediti svoje dijete. To ne mora biti nužno uvijek verbalno zlostavljanje, ali ako ga se stalno omalovažava zbog izgleda, inteligencije ili vrijednosti kao ljudskog bića, onda jest.

Roditelji ponekad zaboravljaju da je njihovo dijete ljudsko biće, da ima osjećaje te da njihovo ponašanje može uništiti djetetovu sliku o sebi.

Ta potreba za omalovažavanjem dovodi roditelje da se osjećaju nadmoćno i sposobno, dok djeca nesposobno.

Zdravi roditelji s veseljem iščekuju djetetove uspjehe i porast sposobnosti, dok suparnički roditelji to doživljavaju kao propast za sebe, osjećaju se tjeskobno i uplašeno. Većina takvih roditelja ni sama ne znaju zašto se tako osjećaju, ali ih njihova djeca potiču da nešto naprave. Suparnički roditelji često su na isti takav način bili zlostavljani u svom djetinjstvu. Takvi roditelji ponovno sa svojim djecom proživljavaju natjecanje koje su vodili sa svojim roditeljima. Na taj način stvara se veliki pritisak na dijete. Bez obzira što suparnički roditelji žele najbolje za svoje dijete, uvijek je njihov cilj da budu bolji od djece i da ne dozvole da ih djeca prestignu(<http://www.poliklinika-harni.hr/>).

3.4. Roditeljski tim

Roditeljstvo možemo promatrati kao roditeljski tim, koji se bavi odgojem djeteta. U takvom timu bitni su odnosi među roditeljima, njihova komunikacija, prilagodba kao i njihova psihodinamika.

Roditeljstvo kao roditeljski tim bitno utječe na socijalizaciju djeteta. Roditeljstvo mora biti timski rad, što znači da zajedno dijele pozicije i izmjenjuju ih, jer odgovajati obitelj i voditi brigu o svemu ostalome je zahtjevan posao.

Bitna je ravnopravna podjela. Dakle odgovornost se treba izmjenjivati, roditelji moraju zajedno planirati, poslovi nisu podijeljeni na muške i ženske, svako jednako ulaže snage i truda da bi se uspjelo u organizaciji.

Isto tako odgoj se ne smije smatrati borbom za prevlast između roditelja i djeteta. Osim prevlasti postoje mogućnosti kao što je ravnopravnost unutar roditeljskog tima.

Ta ravnopravnost povezuje se sa jednakostima muškarca, žena i djece. Smatra se najboljim preduvjetom za stvaranje bliskosti i zajedništva unutar obitelji. Od velike je važnosti ono što roditelji odluče, ali za dobrobit njihovog djeteta važno je kako odlučuju. Bitna je suglasnost između roditelja i djeteta. (Juul, 2006).

3.5. Timska povezanost roditelja

Prva je karakteristika roditeljskog tima je stupanj povezanosti roditelja u odgoju djeteta.

Zajedničko roditeljsko ponašanje bitno utječe na stvaranje prve djetetove slike o svijetu odraslih. Ono što se događa među roditeljima bitno utječe na razvoj djeteta. Zajedništvo roditelja bitno utječe na djetetov odnos prema društvu oko njega.

Druga karakteristika roditeljskog tima je stupanj međusobne otvorenosti roditelja u odgoju djeteta. Radi se o otvorenosti za komuniciranje, dogovaranje, sporazumijevanje i djelovanje unutar odgoja.

Roditelji moraju zadržati svoju autohtonu ličnost, ali u svom odnosu prema djetetu izmjenjivati informacije, dogovarati se, nadopunjavati i razvijati zajednički pristup.

Treća karakteristika roditeljskog tima je stupanj recipročne organiziranosti roditelja u odgoju djeteta. Roditelji moraju imati utjecaj na dijete, te da bi zajedno djelovali moraju biti organizirani. To je preduvjet za utjecaj na dijete i njegov razvoj. Da bi roditelji djelovali kao tim moraju se međusobno organizirati. Moraju utjecati jedno na drugo kako bi mogli utjecati na razvoj djeteta.

Četvrta karakteristika roditeljskog tima je stupanj spremnosti na zajedničko mijenjanje roditelja u tijeku odgoja djeteta. Roditeljstvo se mijenja zajedno sa fazama razvoja djeteta.

Dijete se brzo mijenja i za svaku fazu razvoja potreban mu je drugi tip roditeljskog ponašanja. Roditeljstvo mora biti promjenjivo i dinamično, prilagodljivo promjenama djeteta i okoline.

Roditelji se moraju mijenjati zajedno s djetetom ako mu žele pomoći, inače će mu naškoditi.

Peta karakteristika roditeljskog tima je stupanj zajedničke uspješnosti roditelja u odgoju djeteta. Rezultat uspješnog odgoja nije sam rezultat majke ili oca, već uspješnost njih kao roditelja unutar zajedničkog roditeljstva.

Uspješnost odgoja bitno je vezana za uspješnost roditeljskog interpersonalnog sustava. Međuljudsko ponašanje ima jak utjecaj na razvoj djeteta. (Brajša, 2005).

Isključivo majčinstvo i potisnuto očinstvo karakteristika su lošeg roditeljskog tima, jer onemogućuju povezanost, otvorenost, organiziranost i fleksibilnost zajedničkog roditeljskog interpersonalnog sustava u okviru njege i odgoja djeteta.

4. ULOGA RODITELJA U ODGOJU DJETETA

Postoji posebna vrsta straha koju roditelji osjećaju pred svojom djecom. Donijeti dijete na svijet oduvijek je bila velika odgovornost.

Može li se dati nekom život bez briga, s uvjerenjem da će sretno i bezbrižno živjeti, kad smo svi skupa svjesni nesvjesnosti što nam donosi budućnost? Osnovno pitanje koje si roditelji postavljaju u svakoj prilici je ovo: Treba li postupiti blago ili strogo? Možemo li se oprijeti da na nježnoj dječjoj psihi ne ostavimo neizbrisiv psihološki trag? (Nikolić, 2009:121).

Supružnici moraju zadovoljiti dvije temeljne potrebe djeteta: potreba za sigurnošću i autonomijom.

Zadatak roditelja je da pomognu djetetu da se osamostali, izgradi čvrstu ličnost te da bude u stanju pokidati emocionalne veze koje je imao s roditeljima u djetinjstvu.

Uloga supružnika je da postanu efikasni roditelji.

Prvi korak u tome je naučiti slušati. Dijete treba potaknuti da se objasni. Ohrabriti ga da kaže što ga tišti. Pri tome treba razumjeti djetetovu poruku i potaknut ga da se otvori.

Takav način slušanja omogućava da dijete zajedno s roditeljima nađe način kako riješiti ono što ga muči. U takvom slušanju potrebno je odvojiti mnogo vremena kako bi se dijete povjerilo. Aktivno slušati znači odbaciti ideje što roditelji misle kako se dijete osjeća i razviti povjerenje u sposobnost da se dijete samo pozabavi svojim osjećajima, da ih vidi i samo rješava.

Treba izbjegavati osuđivanje djetetovog ponašanja jer na taj način dijete ostaje otvoreno i iskreno, te to je prvi korak ka povjerenju i poslušnosti. (Nikolić, 2009).

Drugi korak ka efikasnom roditeljstvu je promjena okoliša. Roditelji uređuju okolinu prema vlastitim potrebama, zanemarujući potrebe djeteta.

Djetetu se mora pomoći da uredi svoj okoliš na način kako bi ono postalo autonomno. To se može postići ostavljanjem poruka obitelji, bilježenjem obaveza djeteta u bilježnicu, obavijestiti djecu o odsutnosti kako bi si organizirali vrijeme, kucati prije ulaska u dječju sobu, uključiti djecu u razgovore o obiteljskim aktivnostima i ostalo.

Ovakvi postupci u obiteljskim odnosima mogu pomoći roditeljima da promjene neke aspekte ponašanja. Potrebno je da roditelji budu ono što jesu, da slobodno izražavaju svoje želje i potrebe, kako bi riješili sve napetosti u odnosima s djecom. (Nikolić, 2009).

4.1. Majčinstvo

Žena koja je i majka, svojom novom ulogom ne gubi potrebu za ostvarenjem i iskazivanjem svojih kapaciteta i kompetencija kroz sve ostale uloge koje ima, iako se one mijenjaju. Ona i dalje želi biti partnerica, supruga, sestra, kćerka, prijateljica.

Vrlo često, preuzimanjem uloge majke, žena izgubi korak sa sredinom, ali i sa samom sobom. Faktori za to su brojni i različiti u svakoj individualnoj priči, ali ono što ih spaja su stav i očekivanja društva, kao i osobna očekivanja, mogućnosti, podrška okoline, sposobnost prepoznavanja i zadovoljenja svih svojih potreba koje se mogu javiti pored onih koje nosi majčinstvo.

Neznanje ili pogrešno stečeno znanje, loše iskustvo, traume, mogu biti sputavajući faktori. Naime, u koliko postoje znanje, dobro iskustvo i zadovoljavajući stupanj psiho-emocionalne zrelosti, mogu biti glavni oslonac žene u stupanju u ulogu majke. (Majčinstvo, <http://www.najboljamamanasvetu.com/>).

Majčinstvo se smatra uvijek nečim dobrim. Majke treba poštivati i cijeniti, te biti zahvalni što donose novi život na svijet.

Pri samom rođenju djeteta uloga majke počinje i nikada ne završava.

Od početka djetetova razvoja majka je tu da mu pruži ljubav i njegu. Ona mora biti sposobna mijenjati se zajedno s odrastanjem djeteta, osim toga mora biti u stanju ostaviti dijete da u određenom trenutku njegova života napusti obiteljsko „gnijezdo“.

Ni tada, nakon odlaska, majčinska uloga ne završava, nego se mijenja.

Majka mora biti oslonac i prijatelj svom djetetu. No, nisu sve majke uvijek dobre, postoje one loše, altruistične ali, bez obzira kakve su u svakoj ima ponešto ljubavi i pažnje da pokloni svome djetetu.

4.1.1. Majčinstvo nekada i danas

Sa prelaskom ljudi na zemljoradnju i stočarstvo postepeno je sve više rastao značaj muškarca u društvu. Ove promjene dovele su do stvaranja novog društvenog i obiteljskog sustava, poznatog pod nazivom očinska obitelj ili patrijarhalni klan.

Reproduktivna funkcija jedna je od najvažnijih funkcija patrijarhalne obitelji. Posebnu odliku ovoj obitelji daje velika plodnost žene i neplanirano, kontinuirano rađanje.

Uloga odgojiteljice i majke bila je najbitnija i jedina uloga žene u patrijarhalnoj obitelji. Imovina nije više nedjeljiva već se poslije smrti oca obitelji dijeli na potomke i to muške potomke, a ženska djeca su dobila svoje u vidu miraza. S vremenom i ženska djeca stječu pravo na nasljedstvo ali ih opet još dugo ne koriste zbog naučenog, usađenog pravila da udana žena nema što tražiti od obiteljske imovine. Što se tiče monogamnosti, za ženu je bila pravilo bez izuzetaka, ona nije smjela tražiti zadovoljenje spolnog nagona izvan braka. Svako nevjerstvo žene okrutno je kažnjavano. Naprotiv za muškarca je važno drugo pravo. On je zadovoljenje spolnog nagona mogao ostvarivati izvan braka.

Razvitkom tehnike i tehnologije žena je s vremenom stekla pravo da za jednak rad dobije jednaku nagradu čime se javlja njena uloga kao hraniteljice i ravnopravnog člana obitelji i ugrožava dotadašnju prevlast muškarca.

Svi su ti faktori doveli do formiranja novog tipa obitelji, suvremene obitelji.

S ekonomskog stajališta suvremena obitelj je grupa koja nema svojih sredstava za proizvodnju, već radi tuđim sredstvima i za drugog.

U principu je sačinjavaju bračni par i njihova maloljetna djeca a izgrađuje se na osjećajnim vezama i ravnopravnosti supružnika.

Broj potomaka sveden je na najmanju mjeru, dakle suvremena obitelj se odlikuje slabim natalitetom.

Želja za osobnim životom te odsustvo majke koja više ne vrši i ulogu odgojiteljice rezultira strogim planiranjem obitelji. (<http://www.hrsvijet.net/>).

4.1.2. Majčinstvo i kvaliteta bračnog odnosa

Da bi kvaliteta bračnog odnosa bila zadovoljavajuća bitan je odnos supružnika i njihov zadovoljavajući brak.

Normalno je da kada dijete dođe na svijet majka mu poklanja vrijeme i pažnju. To ju ispunjava i emocionalno i duhovno, tako da otac mora razumjeti tu njenu potrebu.

Otac mora biti spreman otkriti kako rođenje djeteta utječe na majku. To može pomoći ocu da shvati neke promjene u ponašanju ili reagiranju kod žene. Žena mora imati na umu da otac želi pomoći te da pomaganje može biti drugačije od onoga što majka očekuje od njega. Majke moraju pomagati očevima da se lakše i brže snađu u novoj ulozi oca. Pomaganje prilikom mijenjanja pelena ili hranjenja može povezati same roditelje.

Početak roditeljstva dosta je težak pa iscrpljenost može udaljiti partnere jedno od drugog. Bliskost i prisnost pomažu u ponovnom povezivanju. Muž i žena mogu se zbližiti i ako jedno drugom pokazuju zahvalnost u onome što čine.

Takvi brakovi su timski brakovi gdje supružnici rade kao tim, žive u harmoniji, prihvaćaju međusobne razlike, vlada dobra komunikacija i zadovoljavaju se želje i potrebe oba partnera

Bračni odnosi bitno utječu i na planiranje obitelji, jer dijete je rezultat odnosa oca i majke.

Planiranje obitelji ne smije biti isključivo majčina briga, već briga čitave obitelji. Majkama se ne smije prepustiti sva briga odgajanja i planiranja već i otac moram i treba u tome sudjelovati kako bi bračni odnosi bili kvalitetni.

I otac i šira zajednica moraju zajedno s majkom dijeliti odgovornost za donošenje odluka kao i obaveze koje proizlaze iz tih odluka. (Brajša, 1995). Planiranje obitelji i majčinstvo, dio su bračnog i komunikacijskog sustava.

Majka će kvalitetno komunicirati s djetetom jedino ako može nastaviti komunicirati s drugima u društvu i obitelji.

Komunikacija ima tako bitan učinak u planiranju i odlučivanju unutra bračnih odnosa te samom odgoju djeteta.

4.1.3. Bitna obilježja majčinske ljubavi

„Majčinska ljubav obvezuje majku da se ponaša kao majka, a ne i da bude majka u užem i pravom smislu riječi.

Biti majka i stvarno voljeti dijete ne može biti obaveza nego iskrena želja i stvarna potreba kako majke tako i djeteta. Obaveza se mora izvršiti, a prava ljubav se živi i spontano daje.“ (Brajša, 2009: 22).

Majčinska ljubav treba biti čista, iskrena i u potpunosti posvećena djetetu. Da bi to uspjela majka mora biti zadovoljna i sretna, mora se boriti za svoju sreću i zadovoljstvo te jedino na taj način može utjecati da se dijete razvije u psihički, fizički i emocionalno zdravu osobu.

Dijete još dok se nalazi u utrobi majke s njom stvara prisan odnos, koji se nastavlja i nakon rođenja. Nerođeno dijete u stanju je prepoznati emocije i raspoloženje majke. Kada se majka uznemiri, i njezin fetus se uznemiri. Kada majka doživi šok, fetus još satima nakon toga ostaje zgrčen i uznemiren. Tijekom devet mjeseci što majka nosi dijete oni su nerazdvojni i fizički i psihički. To se ne može odmah promijeniti nakon što ono dođe na svijet. Kada dođe na svijet novorođenče se još ne snalazi u okolini, ali opaža svjetlost, čuje glasove i osjeća zadovoljstvo od majčinog dodira. Zato je tjelesna bliskost kože uz kožu u prvim satima nakon rođenja toliko važna. Ostaje važna još mjesecima poslije. Dvomjesečno dojenče još nije svjesno da je posebno, odvojeno biće, nego osjeća jedinstvo s majkom.

Majčinska ljubav preduvjet je socijalizacije i egzistencije djeteta, ona se daje bez posebnih zahtjeva, uvjeta i ucjena.

4.1.4. Odnosi između majke i djeteta

Svojom ljubavlju, emocionalnom toplinom, svojim ponašanjem, njegovanjem, milovanjem, nježnošću majka stvara osjećaj sigurnosti u djeteta i gradi njegovo samopoštovanje i vjeru u sebe, ali i u okolinu i druge ljude. To je način kako se razvija emocionalna privrženost – proces u kojem majka i dijete zajedno rastu povezani jedno s drugim.

Sigurna emocionalna povezanost s jednom osobom u prvoj godini života bitna je za izgradnju samopoštovanja.

Da bi se dijete razvilo bitno je da je okruženo socijalizacijom i dobrim odnosima unutar obitelji. Djetetu osim socijalizacije potreban je i prostor gdje će se ono razvijati.

Majka mora biti ta koja će mu pružiti dobre odnose i potrebnu njegu ali ga ne smije držati samo za sebe i gušiti ga jer na taj način samo šteti djetetu. To se dešava ako majka zapostavi svoje druge odnose (bračne, poslovne, socijalne), i pretvara dijete u središnji svijet njezina zbivanja.

Kako majka ne bi izgubila odnose sa ostalima potrebna joj je pomoć okoline, a ponajviše oca djeteta. Dijete mora biti okruženo ljudima kako bi stvarao odnose, kako bi bilo različito i posebno, a jedino će uspjeti u tome ako i sama majka zadrži druge odnose.

Majka i dijete imaju prava na različito mišljenje i sagledavanje tih odnosa na različite načine. Odnosi majke i djeteta ne smiju se svoditi samo na zadovoljavanje potreba kao što su prehrana i tjelesna njega, već moraju biti zasnovani na potrebi za drugim zbog njega samoga. Majka i dijete moraju imati vlastiti prostor, u kojemu će se razvijati i biti zadovoljeni i majka i dijete. (Brajša, 2009).

U takvim odnosima bitno je zadovoljavanje interpersonalnih potreba bez kojih je nezamislivo preživljavanje čovjeka. Odnosi koji se stvaraju bitni su i pomažu kod razvijanja privrženosti.

Ima više vrsta privrženosti.

Izbjegavajuća privrženost kod djeteta rezultat je ranih iskustava s majkom koja ne odgovara na potrebu djeteta koje traži njezinu blizinu te mu je psihološki nedostupna.

Te majke odbacuju djetetove potrebe za privrženosti, ne vole prislan, licem u lice kontakt, posebno kada to beba želi. One mogu govoriti o svojoj bebi toplim

riječima, biti partner u igri, biti marljive što se tiče hranjenja i spavanja, ali kada dijete pokazuje potrebu za fizičkom i emocionalnom bliskošću, to za njih postaje ugrožavajuće (jer su se možda i same osjećale odbačenima u djetinjstvu).

Takva djeca pokazuju malo ili nimalo opreznosti pred strancima i postaju uznemirena samo kad ostanu sama. Takva djeca pokazuju manjak suradnje, istraživačkog ponašanja i empatije. Imaju loše odnose s vršnjacima, izbjegavaju bliske emocionalne veze, smatraju da emocije nisu važne. To je nastalo kao rezultat obrambene samozaštitničke adaptacije na očekivanje odbacivanja od strane majke u stresnim situacijama.

Anksiozna privrženost nastaje kao rezultat majčinog ponašanja u kojem ona ponekad odgovori na djetetove potrebe za blizinom i bude dostupna, a ponekad nedostupna.

Ta djeca zbog toga doživljavaju majku (odnosno figuru privrženosti) kao nekonzistentnu i nedosljednu, povremeno podržavajuću, povremeno nepodržavajuću, što dovodi do toga da postaju nesigurna i bojažljiva, a sve odrasle figure doživljavaju kao nepouz dane.

Dječje samopouzdanje i samopoštovanje kao i motivacija za istraživanjem okoline, ovisit će o podršci i odobravanju majke.

Sigurno privrženata djeca, koja su u figuri privrženosti imala sigurnu bazu, vjerovat će svojim sposobnostima te će moći udovoljiti i svojim kasnijim razvojnim zadacima, dok će anksiozna i izbjegavajuća privrženata djeca biti manje uspješna u tome.

Taj odnos baza je na kojoj se grade svi dalji odnosi i kapacitet djeteta da uspostavi pozitivne i harmonične odnose u vezama, u braku, u prijateljstvima.

Većina roditelja ima dobar osjećaj za svoje dijete, intuitivno osjeća što treba učiniti.

(Ljubav kao temelj razvoja, <http://www.zzjzpgz.hr/>).

4.1.5. Majka i dijete kao cjelina

Majka i dijete su jedna neraskidiva cjelina. Sve što se dešava kod jednog utječe na drugog.

Roditelji prije samog rođenja djeteta već maštaju o tome kako će izgledati, kakav će biti kad odraste, na koga će više ličiti.

Kada se dijete rodi odnos između njega i majke postaje sve dublji, neraskidiv i senzibilizira majku da se u potpunosti posveti svome djetetu. Sve što je do sada samo zamišljala, od tog trenutka nalazi se pred njom.

Emocionalni odnos između majke i djeteta ne razvija se istovremeno u oba smjera. Dok dijete znakove privrženosti osjeti nakon nekoliko mjeseci, majka se za dijete veže odmah po njegovom rođenju.

Razvoj djeteta obuhvaća mnoge aspekte, uključujući fizičke, socijalne i emocionalne.

Da bi se djeca razvila u svim aspektima, ona moraju biti podržana na svim razinama. Tu dolazi do ključne uloge majke i oca.

Otac se brine o majci, pruža ljubav, pomaže majci u svladavanju niza osjećaja. S nestankom straha i pojavom samopouzdanja u majčinsku ulogu, majka je sposobna prepoznati potrebe djeteta i na njih adekvatno odgovoriti.

U prvoj godini, a velikim dijelom i u drugoj, dijete je orijentirano prvenstveno na mamu u svom psihološkom i emocionalnom razvoju, a vrijeme očeva dolazi obično s trećom godinom.

Mame trebaju znati da će se sav njihov trud oko formiranja emotivnih i otvorenih odnosa s djetetom pozitivno odraziti na ponašanje djeteta prema drugima. Djeca će rasti s više samopouzdanja i vještina te graditi bliske veze s vršnjacima (Teentime, <http://www.ntudjm.mojweb.com.hr/>).

4.1.6. Budućnost majčinstva

Ima li majčinstvo budućnost ili će postati suvišno?

Smatram da budućnost majčinstva nije upitna.

Majke oduvijek rađaju i rađati će. To je pravo žene koje joj nitko ne može oduzeti. Mislim da se to nikada ne će promijeniti.

Što se tiče odnosa i razvoja samoga djeteta uloga majke može biti upitna. Tu se mogu postavljati pitanja da li je za taj razvoj uistinu majka potrebna ili za to mogu voditi računa i drugi.

Dijete će uvijek trebati „majku“, osobu koja ga bezuvjetno voli i pruža ljubav i njegu.

Da bi dijete postalo čovjekom bitno je da ima majku koja će ga razviti u samostalnu, kreativnu i individualnu ličnost.

Majčinstvo treba i mora biti usmjereno prema zadovoljavanju djetetovih potreba u svim razvojnim fazama njegova razvoja, biti u koraku sa njime, biti spremna na mijenjanje i prilagođavanje. Majčinstvo ne smije biti doživotna funkcija majke u smislu zadovoljavanja djetetovih potreba, jer na taj način dijete ostaje doživotno „dijete“, što bi značilo da njegov razvoj ka odrasloj ličnosti je upitan. Budućnost majčinstva mora biti usmjereno ka osamostaljivanju djeteta i slobodnom odvajanju i stvaranju daljnjih odnosa ka vršnjacima.

Funkcija majčinstva je isto tako da dijete postane odraslo i omogućiti mu da izađe iz djetinjstva.

Majke trebaju biti u stanju odgajati buduće zrele, poštene i sposobne ljude koji će kasnije preuzeti ulogu budućih majki i očeva.

Na samom kraju kada dijete odraste u zrelu osobu sposobnu za samostalan život, majka mora preuzeti ulogu partnerskog majčinstva, što znači mijenjanje odnosa i majke i djeteta.

„Majka je dužna pomoći djetetu da prohoda, ali ga ne smije zaustavljati kad ono već može i trčati.

Kada mu više ne može pratiti korak, mora biti dovoljno jaka i toliko ga voljeti da ga ipak pusti da trči.“ (Brajša, 1995:81).

Majčinska ljubav mora biti dovoljno jaka da se usmjeri prema potrebama djeteta, da mu dopusti individualizaciju i osamostaljenje, ali da uvijek bude prisutna kada je to najpotrebnije.

Takvo majčinstvo će uvijek trebati društvu, bez obzira kako se ono razvijalo. Jedino na taj način, majke će biti u stanju zadržati dijete do kraja života.

4.2. Očinstvo

Danas je uobičajeno da je muškarac podređen na emocionalnom planu, u obitelji i samom roditeljstvu. Na taj način stvara se odnos gdje otac ima inicijativu u društvenom i gospodarskom životu, a majka na intimnom i emocionalnom.

Zbog takvog načina funkcioniranja roditelji postaju neravnopravni unutar odgoja djeteta.

Podjela u obavezama i odnosima unutar roditeljstva stavlja majku u prvu i najvažniju ulogu koja je povezana sa odgojem djeteta, dok otac ima manje mogućnosti i sposobnosti njege i odgoja djeteta.

Danas je to način razmišljanja normalan, kojeg odobravaju i okolina i sami roditelji djeteta. zbog takvog načina razmišljanja i podjela uloga majke i oca, dijete postaje emotivno više privrženo majci nego ocu. (Brajša, 1995).

Upravo zbog toga uloga oca u ranoj dobi djeteta je velika.

Otac kao i majka može ne sumljivo pružiti djetetu sve kao i majka, od maženja, ljubljenja, imitacije te fizičkog kontakta. Očinstvo ima jednako važnu ulogu kao i majčinstvo.

Majka i otac imaju dva različita načina postupanja s djetetom. Otac uvodi više stvarnosti u djetetov život, te mu pomaže prilikom separacije od majke. Otac i njegove crte ličnosti jako su važne za razvoj djeteta.

Nije bitno koliko otac provodi vremena s djetetom, već kako ga provodi.

Kada se provode bitne odluke u vezi djeteta i njegovog razvoja i dobrobiti, bitna je očeva uključenost u tom procesu odlučivanja.

Očeva uključenost i birga o djetetu utječu na inteligenciju i kasniji razvoj djeteta, kao i na djetetovu povezanost i privrženost u kasnijem razdoblju njegova života.

Osim što očevo uključivanje dobro utječe na dijete, isto tako dobro utječe i na cijelu obitelj, pogotovo majku jer samim time majka ima više vremena za sebe.

Time ona postaje sretnija i funkcioniranje same obitelji nije neupitno (<http://majkaidijete.ba/>).

4.2.1. Očinstvo nekada i sada

„Odrastao sam u klasičnoj patrijarhalnoj-matrijarhalnoj kombinaciji građanske obitelji. Majka je bila neprikosnovni i autoritativni „ministar unutarnjih poslova“, a otac je preuzeo odgovornost“ ministra vanjskih poslova“.

Uloge su bile oštro podijeljene.

Majka je bila domaćica, otac zaposlen. Ona nas je odgajala, njegovala i vodila sitne „prekršajne postupke“, a on se pojavljivao povremeno sa strogim i apodiktičnim, racionalno argumentiranim uputama po tipu predavanja i propovjedi.

Majka je bila prekriveni i jedva vidljivi „vrat“, a otac ponosna i jasno vidljiva „glava“. (Brajša, 1995: 85.).

U prijašnje vrijeme takav način funkcioniranja u obitelji bio je prihvatljiv i u većini slučajeva jasno vidljiv kod većine brakova.

Otac bi radio, i jako malo bi se bavio djecom. Majka je bila ta koja je odgajala i brinula se za njihovo dobro. Boravljenje s djecom i igra s njima bila je majčinska uloga. Djeca bi jako malo znala o ocu, kao i on o njima.

Još od davnina odgoj muške djece bio je rigidniji nego odgoj djevojčica, očevi danas često i dalje ponavljaju grube odgojne metode iz prošlosti na svojoj djeci. Rezultat toga je slabija povezanost i manjak povjerenja djece prema njima.

Sve to utječe na ne snalaženje očeva u njihovoj ulozi.

Nakon pada patrijarhata današnji očevi većinom nemaju model kako biti kvalitetan roditelj i otac. Strogost može biti i dobra ako se zna koristiti, no većina roditelja ne zna odabrati granicu.

Ako otac zna jasno postavljati granice, na taj način uči dijete kako izgraditi svoj stav, karakter i svoje osobne granice.

To pomaže djetetu da također i ono ima granice i dobar model prema kojem će se bazirati. Taj model današnji očevi nemaju pa često zalutaju u svome odgoju. (<http://www.roditelji.hr/>).

Današnji očevi u većini slučajeva su svjesni da je takvo vrijeme očeve vladavine prošlo, da se trebaju mijenjati za dobrobit svoga djeteta i njihovog razvoja, da se način života i sredina bitno promijenila od nekada.

Otac danas mora biti više povezaniji s majkom i svojom djecom, pružati im ljubav i sigurnost, a ne strah.

Današnje očinstvo je mnogo kompliciranije nego nekada, ulaže se više napora i želje da se muškarac dokaže i pokaže kao dobar otac.

4.2.2. Otac i njega djeteta

Nakon dolaska djeteta na svijet svaki otac želi postati što kvalitetniji u toj ulozi. Pošto dijete prvi nekoliko tjedana samo spava i jede, malo je teže doći do tog cilja i približiti se djetetu.

Prvih nekoliko tjedana najviše se može pomoći indirektno, na način da se pomogne partnerici u tom periodu. S vremenom, maženje, ljubav i povezanost između oca i djeteta će rasti i stvoriti se specifičan odnos.

Njega djeteta nije samo briga majke.

Majci se ne smije ostaviti teret svih poslova jer opet dolazi do udaljavanja oca od kontakta sa djetetom. Očevi ne smiju ići linijom manjeg otpora jer na taj način „gube“ djecu. Dijete na taj način postaje privrženije majci i otac opet pada u drugi plan.

Edukacija može biti korisna, jer očevi mogu spoznati nove informacije koje prije nisu znali. Nitko se nije rodio pametan pa tako ni roditelji, vježbanje mijenjanja pelena, pravljenja hrane samo su neki načini kako provoditi vrijeme s djetetom i učiti iz toga.

Pošto nakon rođenja očevi nastavljaju s poslom, bitno je da otac i dijete imaju neke svoje rituale koji će im pomoći da se zbliže, to može biti čitanje knjige ili odlazak u šetnju.

Majka je većinom ta koja stoji uz dijete u prvim fazama razvoja, a otac kad se želi uključiti kasnije za njega je kasno, jer majka ostaje najjači objekt djeteta.

U ovim odnosima ne smije biti mjesta matrijarhatu i patrijarhatu, podjelama muških i ženskih poslova.

Malo dijete treba negovati i otac i majka, jer ono treba uza sebe imati i oca i majku.

Emancipirano roditeljstvo podrazumijeva jednaku ulogu oca i majke, dobre odnose između roditelja, dijete neguju i majka i otac.

Takva obitelj ne žrtvuje sebe i svoje potrebe, već zadovoljavaju svoje potrebe i potrebe djeteta.

Roditeljstvo je izvor podrške i stabilnosti te važna karika u dječjem intelektualnom razvoju.

4.2.3. Otac i povezivanje s djetetom

Muškarac kao otac teško se snalazi u toj ulozi.

Žene dok nose svoje dijete već tada se pripremaju za ulogu majke.

Osim trudnoće žene godinama u nazad maštaju o majčinstvu i djeci, dok muškarci se osvijeste tek kada postanu očevi, kada prvi put vide svoje dijete.

Tek tada on sebe prestane doživljavati kao nečijeg sina i počne se osjećati prije svega kao nečiji otac. Dok se na svoju novu ulogu navikne i u potpunosti je prihvati, mogu proći i godine.

Djeca brzo odrastu, a da očevi toga nisu ni svjesni.

Otac često zna biti prisutan samo fizički, što kasnije rezultira ne povezanošću oca sa djecom. Od velike je važnosti motivacija oca da se emotivno što brže poveže s djetetom.

Otac je za dječake važan kao model za identifikaciju s vlastitim spolom, a za djevojčice kao parametar za razumijevanje suprotnog spola.

U pubertetu otac postaje model kojeg će djevojčice tražiti u drugom partneru, njegovu sličnost ili pak različitost, dok za dječake otac će poslužiti kao primjer i model ponašanja.

Ako se otac na vrijeme ne poveže sa svojom djecom, kasnije može doći do neodobravanja oca.

Kada je otac ravnopravno uključen u odgoj djece, smatra se da ono što on govori za dijete ima veću važnost nego ono što kaže majka, posebno kada je riječ o utjesi ili podršci.

Od početka djetetova života, vidi se da se dijete odmah povezuje s majkom, te da postoji jača povezanost nego s ocem. To ne znači da povezivanje oca i djeteta nije razvijeno, nego je drugačije od povezivanja s majkom.

Na putu povezivanja sa djetetom očevi moraju biti svjesni da povezivanje počinje od samoga začeca, jer što se više ulaže u očinstvo to će se više iz njega dobiti.

Očinsko povezivanje počinje rano.

U očevima se ne razvija dijete, ali imaju devet mjeseci da se priviknu i naviknu da će postati roditelj, te povežu s njim.

Pri rođenju djeteta bitno je da otac bude prisutan, da mazi bebu, razgovara s njom, promatra ju. Da bi se otac i beba naviknuli jedan na drugoga otac u početku može nositi svoje dijete kako bi se ono naviklo na njegov dodir i na taj način povezalo s njim.

Očevi moraju rasti, razvijati se i biti otvoreni novim situacijama koje dolaze s djetetom. Mora se uključiti u djetetove aktivnosti.

Na početku je dovoljno da se igra s njime, i da ono ima glavnu riječ u igri, dok poslije može biti uključen u djetetove sportske aktivnosti.

Bitno je da su očevi prisutni i spremni učiti zajedno s djetetom. Otac upoznaje svoje dijete upravo sa aktivnostima koje provodi s njime. Sve što je potrebno da se dijete upozna je slušanje i reagiranje.

Očinstvo i majčinstvo se razlikuju i to je dobro za razvoj i povezanost s djetetom. (Sears, 2008).

Dok je dijete malo majka preuzima brigu o njemu dok otac radi. To ne znači da otac i dijete neće biti povezani, ali je bitna dobra organizacija da bi povezanost potrajala.

U takvim situacijama bitno je da otac i beba kada su zajedno budu sretni. Majka mora ostaviti prostora da njih dvoje provedu vrijeme zajedno. Da otac nauči samostalno kako smiriti dijete, da mu se pruži mir, da zajedno sa djetetom otkriva nova saznanja o njemu.

Majke moraju dati prostora ocu da njihova povezanost sa djetetom svakim danom bude veća.

4.2.4. Značenje odgoja očinstva kroz razvojne faze djeteta

Naknadno uključivanje očinstva u odgoj djeteta može biti od velike štete i po djetetu i po ocu. Od rođenja djeteta uloga oca je veoma važna. Ota ne smije biti izoliran od svoga djeteta jer on ima jednaka prava kao i majka. Ako se otac kasnije uključi velika je vjerojatnost da dijete oca ne prihvati i postane mu stranac. Takav odnos od samoga početka pa do kraja nema nikakvu funkciju. Od rođenja djeteta otac mora biti uključen kako bi kasnije u predškolskoj i školskoj dobi taj odnos mogao biti dobar i nastaviti se razvijati.

Roditelji moraju biti ravnopravni u njezi i odgoju djeteta od začeca pa nadalje kod adolescencije roditelji imaju uvid u kvalitetu njihova roditeljstva, te to je još jedan ispit koji moraju proći zajedno. U adolescenciji roditelji moraju stvoriti stvarni autoritet, a to će uspjeti jedino ako su zajedno razvijali svoje dijete u prijašnjim fazama. U takvim situacijama često zna doći do konflikta između roditelja i djece, u toj fazi djeca i roditelji znaju postati stranci, te propada odnos između roditelja i djece.

Kako bi adolescentsko dijete odabralo dobar put u društvu, potrebna mu je uloga roditelja i dobar primjer da u tome uspije. Potrebni su mu i majka i otac na emocionalnom i racionalnom planu njegova sazrijevanja.

Uloga pojedinog roditelja vidi se tek kada dijete uđe u adolescentsko razdoblje. Ako otac nije prisutan u tom razdoblju, dijete će ga odbaciti. Očevi moraju biti tu za dijete u svim fazama razvoja, a posebno u ovoj. Otac u toj fazi ne smije biti onaj koji zadaje kazne, sam i jedini autoritet pred djetetom.

Dijete kada jednom odraste ono i dalje ostaje dijete svojih roditelja. Roditelji moraju dopustiti djetetu da odraste i da postane samostalna osoba. Ako su roditelji zadovoljavali svoje potrebe, ako su zajedno sa djetetom prolazili faze njegova odrastanja, ako su dopustili djetetu da se samostalno razvija odvajanje od djeteta u odrasloj dobi neće biti problem. (Brajša, 1995).

Na samom kraju dolazi do faze oca u starijoj fazi. U toj fazi se pokazuje koliko je otac bio uključen u prijašnjim fazama.

Djeca starijih roditelja više pokazuju brige prema starijim majkama nego očevima. Razlog je to što djeca su većinom više povezana s majkama negoli s očevima. Dijete, kada postane samostalno, i dalje treba psihički i emocionalno majku, a rjeđe oca. To je sve zbog dominacije majčinstva nad čitavim procesom roditeljstva.

Rijetki su slučajevi gdje se djeca, u starijoj dobi, jednako brinu o ocu i majci. Ta nejednakost osjeti se do samoga kraja njihova života.

I nakon njihove smrti majke su uvijek više prisutne u mislima nego očevi. Zato se očevi moraju boriti za jednakost i emancipaciju.

Sve se uspije ako se uloži puno truda i napora.

4.2.5. Emocionalne potrebe suvremenog oca

I dan danas na oca se prebacuje društvena, ekonomska i radna inicijativa, a ženama se prepisuje emocionalna i intimna inicijativa. Tako opet dolazi do podjela uloga i položaja oca unutar obitelji. Majka se od uvijek smatrala onom koja pokazuje emocije, daje i prima, da ona najbolje zna što djetetu treba i da je emocionalno jača negoli otac. Zbog takvih razloga koje nameće sredina, i koja su postala dio svakodnevice, očevi se moraju boriti za ravnopravnost. Moraju se emancipirati na emocionalnom planu. Suvremeni očevi sve više moraju biti uz majku i na njenom mjestu kada je to potrebno.

Majka treba oca koji je u stanju promijeniti pelene i nahraniti dijete, a ne samo donositi novac. Očevi se zbog toga ne bi trebali osjećati manje muževni ili djelom ugroženi, već će na taj način jačati svoje emocionalne potrebe i potrebe djeteta. (Brajša, 2009).

4.2.6. Suvremeni otac

Suvremeni otac ne smije dopustiti da ga se potisne, da ga se udalji od djeteta nego zajedno sa majkom mora tom djetetu priuštiti emocije, ljubav i njegu koju svako dijete zaslužuje.

Suvremen otac mora biti jednako glavni u poslovima vezanim za dijete kao i majka, razlika ne smije biti niti postojati. I majka i otac imaju jednaka prava na to dijete. Ono im omogućava da se mijenjaju i razvijaju.

Suvremeni otac mora biti toga svjestan, mora shvatiti da ako želi postati dobar otac mora mijenjati svoje stavove i prihvatiti se novih izazova, a ne sav posao ostaviti majki. (Brajša, 2009).

Od nekadašnje tjelesno i emocionalno udaljene autoritativne figure u životu vlastitog djeteta današnji otac ne samo što postaje učestalo fizički prisutan u životu svoga djeteta već se to od njega i očekuje. I ne samo to. Od njega se očekuje i emocionalna angažiranost i on zapravo postaje mama broj dva.

Tako danas, osim što su sasvim normalni prizori očeva koji šeću svoje bebe u kolicima, previjaju im pelene i hrane ih mlijekom iz bočice, vidimo i očeve koji ljuljuškaju svoje bebe u naručju, grle ih, ljube i maze otvoreno pokazujući koliko ih vole. Ako netko od njih to ne čini izazvat će u najmanju ruku sumnjičave poglede, a potom i osudu društva ili barem potrebu duše brižnika da im očitaju lekciju o tome kako se ponaša 'pravi otac' (Fenomenologija, <http://www.fizzit.net/>).

4.2.7. Otac budućnosti

Otac budućnosti je onaj otac koji će biti ravnopravan majkama u svim aspektima. Zajedno s majkom odlučuje o potomstvu, i zajedno prate razvoj djeteta. Prisutan je u svim fazama trudnoće i zajedno sa majkom čini emocionalni tim. Zajedno s majkom razvija svoje dijete, zajedno dijele sreću prvog hodanja, smješka i riječi. Prisutan je i aktivno sudjeluje u svim djetetovim razvojnim fazama počevši od vrtića pa sve do škole.

Zajedno sa ženom dijeli brige i probleme roditeljstva, ne žrtvuje brak zbog djeteta. Ženu smatra i dalje životnom partnericom, a ne samo majkom njegova djeteta. Razvija se i kao otac i kao partner. Ne pravi razlike između „očinskih“ i „majčinskih“ poslova. Ne smije dopustiti da bude isključivo samo hranitelj obitelji. Otac i majka zajedničkim snagama moraju pomoći djetetu da se razvije u zrelu osobu.

Otac budućnosti želi biti otac, i u tome sudjeluje od početka do kraja. Takav otac je u stanju zamijeniti mjesto majke ako dijete ostane bez nje.

Današnji očevi trebaju uvesti veliku promjenu u svoje očinstvo. Oni moraju biti svjesni da je njihova uloga u odgoju djeteta veoma važna. Današnje roditeljstvo se mora mijenjati kako bi došlo do promjena u majčinstvu i očinstvu.

Prepuštanjem odgoja i njege djeteta majci očevi nisu ni svjesni koliko toga tim činom gube. Očevi se danas moraju boriti za to da njihovo očinstvo ne bude potisnuto, da dijele sve čari roditeljstva s majkama, da njeguju i čuvaju svoju djecu, da pomognu majkama u tome i da zajedno prolaze kroz sve faze razvoja djeteta kao ravnopravni partneri.

Otac mora iskazivati emocije kako bi veza sa djetetom bila zdrava.

Dijete treba i emocionalnog oca i majku.

5. INTERVJU

Intervju je susret radi razgovora ili dogovora. To je naziv za novinsku vrstu gdje se razgovor vodi na postavljanje pitanja i davanju odgovora. Objavljuje se u tiskanom obliku, na televiziji, radiju gdje se individualno ili u skupini razgovara o nekoj temi ili događaju. Uspješnost samog intervjuja ovisi o načinu postavljanja pitanja, o samom ispitivaču i odabranoj temi. To je razgovor kojemu je glavni cilj prikupljanje podataka.

Danas je stručnjacima intervju bitan dio posla. Da bi intervju bio uspješan, voditelj mora biti dobro pripremljen i imati dobru podlogu. Intervju se koristi za različite svrhe.

Kada govorimo o intervjuu to ne znači da je glavno postavljanje pitanja i davanje odgovora, već se koristi svugdje gdje se želi prikupiti podatke na određeni način.

Da bi intervju bio uspješan postoje određena pravila kojih se voditelj mora pridržavati. Voditelji uvijek moraju biti spremni na različite načine odgovaranja i odgovora. Ova pravila razlikuju se po svojoj specifičnosti i vrsti intervjuja.

Vođenje intervjuja nalazi se u svim područjima obrazovanja, socijalnim i javnim službama. Ono je sastavni dio zadataka stručnjaka koji žele prikupiti točne podatke o ljudima s kojima rade i posluju. Tehnike intervjuja ovise o odgovornostima i zakonskoj moći zanimanja.

Da bi intervju bio valjan prikupljaju se podaci o voditelju i ispitaniku, tehnikama, osobitim teškoćama razgovora s pojedinom skupinom ljudi (djecom), etičkim pitanjima koje se mogu pojaviti tijekom intervjuiranja.

Javljanje etičkih problema dio je svakog intervjuja, zato treba paziti na koji se način postavljaju pitanja o osjetljivim temama. Voditelj mora biti odgovoran jer nije lako odlučiti dokle se može ići s pitanjima.

Svaki voditelj, prilikom intervjuiranja, mora biti spreman na neočekivano. Na samom kraju bitna je povratna informacija. Ako se ne da povratna informacija to se smatra nemarom, lošom organizacijom i nemarom voditelja.

Loša stvar intervjuja je to što se oslanja na iskaze ljudi. Ne smije izostaviti mogućnost laganja i krivih informacija. Odgovaranje u intervjuu može omesti zaboravljivost, neugodnost ili strah.

Da bi intervjuom dobili točne informacije možemo intervju nadopuniti drugim tehnikama kao što je pisanje dnevnika, postavljanje dodatnih pitanja, ili da bi točnost podataka bila valjana treba ponoviti intervju jer se na taj način učvršćuje odnos i stvara se bliskost s osobom koju se intervjuira. Kod vođenja intervjuvelika se pažnja posvećuje neverbalnoj komunikaciji .

Neverbalna komunikacija uključuje položaj tijela, brzinu disanja, znojenje i kontakt očima. (Breakwell, 2001).

Postoje više vrsta intervjua od kojih bih istaknula selekcijski, procjenjivački, istraživački, medijski i obiteljski intervju.

U radu sam koristila obiteljski intervju.

To je vrsta intervjua u kojoj članovi obitelji objašnjavaju isti događaj ili temu u životu. Ovakva vrsta istraživanja u sebi mora sadržavati iskustvo svih prisutnih ispitivača.

Grupni intervju podrazumijeva promatranje obitelji kao cjeline u kontekstu izvora podataka. U ovoj vrsti intervjua sudionici stvaraju zajedničke slike, doživljaje i priče.

Zasebna perspektiva i gledanja jednog člana intervjuamanje je važna jer se ovaj intervju fokusira na grupne priče. Za intervjuiranje obitelji moraju se birati teme koje ih neće ugroziti.

Verbalna i neverbalna komunikacija sudionika važan su čimbenik načina na koji ta obitelj živi i djeluje. Takva vrsta intervjua ulazi u privatni život obitelji što može pomoći, ali i odmoći istraživaču. S posebnom pažnjom treba uči u istraživanje obitelji i biti spreman cijelu obitelj povezati intervjuom, a ne samo neke njene članove. (hrcak.srce.hr/).

Sjećanja, priče i tradicije moje obitelji oblikovani su ovim intervjuom.

Obiteljski intervju pokazat će kako su se nekada obitelji prilagođavale i kako se danas mijenjaju novim okolnostima i potrebama. Prilikom intervjuiranja članova obitelji tražilo se da se prisjete prošlosti, ali da pričaju i o sadašnjosti.

Priča iz obiteljske prošlosti prikazuje kako su muškarci bili nadmoćniji, kakve su bile njihove rutine, te kakav je danas odnos između muškarca i žene.

Prikazala se prijašnja generacija, njihov način života i razmišljanja.

Ove priče i uspomene prikazuju „pogled na svijet“ nekada i danas.

Cilj intervjua moje obitelji bio je da saznam kako se živjelo, kako su moji djedovi i bake odrasli, kakav je bio položaj žena u obitelji, te do kada je trajao patrijarhizam.

Obiteljske fotografije pomogle su u vizualiziranju onoga što članovi obitelji rekli.

5.5.1. Primjeri majčinstva nekad i danas kroz intervju

Prabaka Marija

„Moja prabaka Marija bila je prabaka koju svako dijete može poželjeti.

Bila je iznimno draga osoba koja je bila zadovoljna samo kada su svi oko nje bili zadovoljni, uvijek je sebe stavljala na zadnje mjesto. Kroz priče koje su bile ispričane sa strane moje bake mogu zaključiti da je bila mirna osoba koja je davala sve od sebe kako bi odgojila svoju djecu kako treba, te uvijek imala topli obrok na stolu.

Živjela je u selu nedaleko od Senja ali kako je njen muž bio drvosječa, a u Senju nije bilo posla, morali su se odseliti u Slavoniju koja im je tada bila jedina nada. Pradjed Juraj je uvijek govorio kako je Slavonija spas zbog njenog plodnog tla i velike površine neobrađene zemlje.

U Slavoniju su se doselili 1937. godine, točnije u selo Londžica gdje je Juraj ubrzo našao posao u šumariji. Marija je kao i inače bila doma kao kućanica te brinula o djeci i kućanstvu. Pradjed je bio glava kuće kako je to nekada bivalo jer je donosio prihode u kuću dok je prabaka brinula o svemu ostalom. Imali su troje djece, dva sina i jednu kćer koja je Juraju bila miljenica. Često je radio razlike među djecom što prabaka nije voljela. Prabaka nije imala završenu škole te s time nije znala čitati i pisati dok je pradjed imao petovnicu tj. pet godina škole što ga je činilo jednim od najpametnijih ljudi u selu.

Za razliku od roditelja, troje djece završilo je osnovnu školu. Tada su poljoprivreda i vinogradarstvo bile osnovne grane preživljavanja i srećom posjedovali su veliku površinu zemlje na kojoj su imali drveća šljiva od kojih su radili rakiju te je prodavali. Bili su jedna od bogatijih obitelji u selu, ali kako baka kaže to je bilo zato jer se nisu bojali raditi. Dani bi počeli rano u zoru i to najčešće metenjem dvorišta što bi uvijek Marija radila. Zatim bi se hranile svinje, muzle krave te češljali i čistili konji.

O životinjama su vodili brigu djeca te ih vodili na ispašu svakoga dana dok je prabaka orala zemlju, kuhala te vodila računa o čistoći kuće. 1939. godine kada je započeo drugi svjetski rat pradjed Juraj odlazi u partizane sa činom pod poručnika te krajem rata biva zarobljen od strane rusa. Mariji je teško palo razdvajanje od muža te je bila zabrinuta da li će se Juraj vratiti iz rata, svaki dan joj je bio sve teži i teži te je sav teret pao na njena ramena.

Situacija je bila još teža jer je baš tada kada joj je muž otišao u rat bila trudna te nije mogla tražiti pomoć od svojih roditelja zato jer je bila odsječena od njih iz tog razloga jer ju Juraj nikad nije htio voditi u svoje rodno selo te je bilo prekasno za stupanje u kontakt sa svojom obitelji jer kako je uvijek govorila „Prošlo je previše vremena od kad sam se čula sa svojim roditeljima, ne bi bilo u redu sada im smetati“. Uz odgajanje djece i obrađivanja zemlje Marija je također brinula i o svom svekru te je s time imala pune ruke posla i jedva spajala kraj s krajem. 1945. godine pradjed Juraj dolazi doma. Kako je prošlo mnogo godina Marija ga jedva prepoznaje ali joj kamen pada sa srca jer joj se muž vratio živ iz rata.

Iako je život Marije bio veoma težak i pun izazova baka uvijek kaže da je bila snažna žena i da je mogla preživjeti sve što joj se desilo još jedanput i opet ostati ona ista dobra žena kojoj je stalo do svih a najmanje do sebe. „

Baka Anica

„Žena sam, i tada to nije bilo bajno. \$ tako da nikada nisam dala da me se zbog toga podcjenjuje. Oduvijek sam bila samostalna, od malih nogu sam se suprotstavljala stereotipima žena. Nisam dopuštala da se žene potlačuju i uvijek sam smatra da žene imaju ista prava kao i muškarci. Bila sam pustolov, voljela sam putovati i vidjeti nova mjesta, pogotovo gradovi u primorju jer obožavam more. Udala sam se za djeda Andriju kada sam imala 22 godine. Znali smo se oduvijek te smo zapravo rasli skupa. Kada sam se preselila kod djeda živjela sam s njim i njegovom obitelji koja se sastojala od devet članova što mi je bilo milo jer oduvijek sam htjela imati veliku obitelj. Njegova obitelj me je brzo prihvatila i zavoljela. Često smo išli na ples i voljeli smo se zabavljati i iskoristiti svaki moment i uživati u njemu. Nakon nekog vremena odlučili smo izgraditi svoju kuću kako bi mogli osnovati svoju obitelj. Dobili smo dvije kćeri, Snježanu i Đurđicu. Bila sam prava domaćica te obrađivati zemlju meni nikad nije bio problem. Sadila sam šljive, kukuruz i imala sam malu bašču s povrćem koju sam jako voljela i svakoga dana radila u njoj. Djeda nije toliko

zanimala poljoprivreda kao mene. On je radio u šumariji ali nije htio da i ja radim jer sam bila potrebna doma kako bi mogla odgojiti svoje kćeri. Iako djed nije htio da radim, u svojoj četrdesetoj godini našla sam posao u HEP-u jer nisam mogla biti doma i ništa ne zarađivati. Uvijek sam htjela imati posla, nisam htjela prihvatiti vrijeme za odmor, a ne mogu ni sada. Oduvijek sam bila glava kuće jer sam uvijek bila ta koja je sve vodila. Čistila sam, kuhala, vodila računa o zemlji, radila, dok je djed volio poslije posla ručati a zatim odmoriti na terasi uz piće. Oboje smo bili jakog karaktera te su naše svađe znale biti žustre ali i simpatične, ali bez obzira na sve ja sam uvijek vodila u raspravama. Iako sam voljela biti zauzeta obrađivanjem zemlje, svoje kćeri nisam nikada zamarala time već su se one brinule o životinjama jer su ih jako voljele. Nastojala sam da im pružim sve što im treba, zahtijevala da završe škole i da ne ovise o nikome.“

Majka Snježana

„Od malih nogu sam bila pravi mali vražićak. Nakon srednje počeo je rat te je to bilo jako burno razdoblje u životu.

Zbog razaranja i svega lošega što rat donosi s time odlučila sam otići u Istru kako bi si nešto zaradila, jer nisam mogla biti doma i ništa ne raditi kao većina cura u selu. To me užasno nerviralo te nisam mogla više to gledati.

Dolaskom u Novigrad bila sam sva izgubljena. Nisam znala nikoga, nisam znala što me čeka jednom kad se smjestim. No pokazalo se kako nije sve tako loše kao što sam si ja planirala. Na to poslu sam upoznala i tatu, kaže. Osvojio me upornošću i što se nikada nitko nije tako brinuo o meni kao on. Nije dugo trebalo da se oženimo, a bilo nam je tek dvadesetak godina.

Preselili smo se kod njegovih u kuću. Naš brak je bio takav da svatko pridonosi u obitelj. Skupa smo vodili domaćinstvo te si međusobno pomagali u svemu, od kuhanja pa sve do pranja i peglanja rublja. Bilo je to veoma teško razdoblje jer osim odgajanja djeteta trebala sam raditi dvokratno, uz to svekrva i šogor nisu radili. S vremenom smo uspjeli zajedno skupiti dovoljno novaca i osamostaliti se. Puno mi je pomoglo to što je svekrva jako dobra žena koja mi je pomagala koliko god je mogla. Iako smo radili, odgoj naše djece je bio prvi i najvažniji zadatak kojeg samo imali.

Ja i tata smo uvijek bili dobar tim, zajedno smo sve uspjeli napraviti i stvoriti. Sve se uspije uz zajedničku suradnju i podršku.“

5.5.2. Primjeri očinstva nekad i danas kroz intervju

Pradjed Juraj

„Pradjed je odrastao u patrijarhalno- matrijarhalnoj obitelji, te je takav način odgoja prešao i na njega. Smatrao je da pošto on radi i zarađuje ima sva prava biti glava kuće. Imao je troje djece te među njima pravio razlike. Najviše pažnje posvećivao je kćeri, dok za sinove nije previše mario. Svu svoju pažnju usmjeravao je njoj i svome poslu, te ga drugo ništa nije zanimalo. Ženu je gledao kao kućanicu. Nije joj dopuštao odlazak od kuće, sve je morao znati i biti upućen u ono što se zbiva oko njega. Kućanski poslovi bili su namijenjeni ženi, a rad oko životinja djeci. Bilo mu je jako bitno što ljudi misle, koju predodžbu imaju o njegovoj obitelji te su svi bili sretni kada su bili u javnosti dok je druga priča vladala između četiri zida.

Sve što se radilo moralo je biti odobreno sa njegove strane, bez njegova pristanka nije se moglo ništa raditi. Volio je svoju obitelj al nije dopuštao da ga to čini ranjivim, te ljubav nije znao pokazati. Smatrao je da djeca moraju biti odgojena oštro i strogo, te da će na taj način biti više poštovanja unutar obitelji. Sinovi su bili tu da rade zajedno sa njime, da vode računa o zaradi, ali bez obzira na sve odnosi su bili poprilično hladni. Rat ga je odveo u zatočeništvo, ali povratkom nije se puno toga promijenilo. Baka kaže da je bio jako zatvorena osoba, bez osjećaja prema drugima, ali da je to bila maska kako ne bi se vidjelo koliko je zapravo ranjiv. „

Djed Andrija

„Djed je bio jako posebna ličnost.

Završio je srednju školu, nakon čega se oženio. Bio je okružen braćom i sestrama, a on kao najstarije dijete morao je voditi računa o njima.

Nakon ulaska u brak sa mojom bakom, dobio je dvije kćerke. Pamtim ga kao veselog i zanimljivog čovjeka koji je bio uvijek pun zanimljivih priča. Jako dobro su funkcionirali unutar obitelji jer je baka držala sve „konce“. Radio je i zarađivao za obitelj, i to je bio jedini posao. Nije previše pažnje posvećivao poljoprivredi, ali je uvijek htio imati sve.

Njegova najdraža zanimacija bila je pravljenje vina koje bi prodavao i pio. Često je znalo zbog takvih razloga biti svađa unutar obitelji, ali su se uvijek riješile. Njegovo opijanje nikada nije završilo batinama, već uvijek smijehom.

Djed nije htio da baka radi, htio je da svi ovise jednim djelom o njemu, ali na kraju mu ta zamisao nije pošla za rukom jer su u obitelji svi radili. Volio je svoje kćerke, ali i nas unuke.

Pažnju je uvijek znao dozirati te se nikada nismo osjećali zanemareno ili odbačeno. Vodio je svoje kćeri na more svakoga ljeta i to mu je bila glavna obaveza. Bio je uvijek okružen ljudima, te su ga svi voljeli.

Jako puno dobroga je napravio tokom života, te danas kada se priča o njemu uvijek je svima osmijeh na licu. „

Otac Franko

„Odrastao sam u obitelji gdje je alkohol uvijek bio prisutan i batine svakodnevna pojava.

Osjećaj nemira je vladao unutar obitelji te kao malo dijete uvijek sam bio okružen strahom. Stvari su se promijenile nakon smrti oca, gdje ja, kao najstariji sin preuzimam odgovornost prema obitelji.

Radio sam u kuhinji po cijele dane, samo da bi imali od čega živjeti. Moja povezanost s majkom i bratom i danas je vidljiva. Prošli smo teško razdoblje, ali eto izvukli smo se.

Nakon ulaska u brak sa majkom preselili smo se u kuću. Tek kad ste se vi rodili vidio sam da zapravo ne znam ništa. Znao sam smo da nikada neću biti kao moj otac. Vas dvoje odgajao sam na način koji sam htio da mene moj otac odgaja.

Falilo mi je pažnje i ljubavi, te nisam htio da i vi tako prođete. Pošto smo ja i mama stalno radili jako puno vremena ste provodili s bakom, što nam je na kraju počelo smetati. Uz dogovor, mama i ja, promjenili smo radana mjesta kako bi bili s vama i kako bi vas mi odgajali. Uvijek sam gledao da ne bude sav teret na njoj, nego da i ja, jednako kao ona, brinem za vas te da imate sve i da vam ništa ne fali.

Mama i ja smo i dan danas pravi tim. Uz dogovor sve se može srediti. „

6. ZAKLJUČAK

U eri informacijskog i tehnološkog napretka jedan od najtežih poslova modernog doba je odgoj djece. Premda se u osnovi tijekom stoljeća nije posebno promijenio, promijenile su se okolnosti što se u mnogome odrazilo na uvjete u kojima se odvija odgoj i obrazovanje.

„Posao” odgoja djece, pogotovo danas, ne može biti prepušten samo roditeljima, već i drugim institucijama, od vrtića do škola i dalje. Svi oni aktivno sudjeluju u oblikovanju djeteta - novog člana našega društva.

Posljednjih desetljeća, kažu, da se nisu promijenila samo djeca, već i poslovne obveze njihovih roditelja koje su se i te kako odrazile na djecu i odgoj u cjelini. Suvremene generacije rađaju se u složenom, tehnološki visokorazvijenom svijetu. Budući da on zajedno sa socijalnom okolinom čini svakodnevno dječje okruženje, a okruženje je u ranoj dobi presudno za aktualno i buduće dječje učenje, razvoj i odgoj, dijete življenjem u tom poticajnom okruženju brzo i lako uči. Naravno, uz uvjet da odrasta u emocionalno pozitivnom ozračju u kojem se osjeća prihvaćeno, voljeno i poštovano od najranijih dana.

Danas su se zbog brzog načina življenja i drugih okolnosti promijenili postupci odraslih prema djeci.

Dijete treba pažnju, razumijevanje, strpljenje i vođenje odraslih te njihovo prilagođavanje svom ritmu življenja koji je mnogo sporiji od suvremenog tempa života odraslih, za što odraslima ostaje sve manje vremena.

Nestrpljenje, nepoznavanje i nerazumijevanje djetetovih individualnih i razvojnih potreba uz nezadovoljene potrebe roditelja kao i njihovo sve dulje izbivanje iz obitelji zbog posla nerijetko su razlozi slabljenja odgojne funkcije suvremene obitelji. Obitelj zbog emocionalno snažne povezanosti djeteta s njezinim članovima ima najutjecajnije odgojno djelovanje na dijete koje vrtić i škola ne mogu zamijeniti. Drugi pak zbog prezaposlenosti i visokog pozicioniranja materijalnih vrijednosti u svom vrijednosnom sustavu odgojnu ulogu ‘nadoknađuju’ nepotrebnim ispunjavanjem svih dječjih hirova zatrpavajući dijete igračkama, odvođenjem na ‘snobovske’ programe, i to nakon desetosatnog boravka u vrtiću, ne osvrćući se koliko su oni u skladu s afinitetima i interesima djeteta. (Odgoj djece, <http://www.poslovnih.hr/>).

Roditeljstvo mora biti timski rad oba roditelja koji zajedničkim snagama moraju odgajati svoje dijete, podupirati ga, osnaživati te mu dopustiti da se razvije u samostalnu i zrelu osobu. Kako bi se dijete što bolje razvilo, u svim je fazama potrebno stvoriti kvalitetan odnos pun povjerenja. (Gračner i sur, 2016).

Jedino na taj način, i očinstvo i majčinstvo u suvremenom svijetu mogu ostvariti svoj osnovni cilj, suvremene funkcije podizanja nove generacije slobodnih, kreativnih i sretnih budućih naraštaja.

7. LITERATURA

1. Brajša, P. (1995.) *Očevi, gdje ste?*. Zagreb: Školske novine
2. Brajša, P. (2005.) *Brak i obitelj iz drugog kuta*. Glas koncila: Zagreb
3. Breakwell, G.M. (2001.) *Vještine vođenja intervjua*. Naklada slap, Jastrebarsko
4. Gračer, V., Peran, S., Tokić, D. (2016.) *Odgoj za budućnost*. Denona d.o.o., Zagreb
5. Juul, J.(2006.) *Ovo sam ja! Tko si ti?*. Naklada Pelago, Zagreb
6. Longo, I. (2016.) *Roditelj- graditelj odnosa*. Orka promet
7. Nikolić, S. (2009.) *Svijet dječje psihe*. Prosvjeta Zagreb
8. Potočnjak, B. (1986.) *Uloga roditelja u odgoju djeteta*. Izdanje sveučilišta „Vladimir Bakić“ Rijeka
9. Rečić, M. (2005.) *Želim znati...* Tipografija d.o.o. Đakovo
10. Rosić V. (2005.) *Odgoj, obitelj, škola*. Naklada žagar, Rijeka
11. Runkel, H. (2008.) *Odgojite svoje dijete bez vikanja*. Impress d.d. Slovenija
12. Sears W, M. (2008.) *Povezujuće roditeljstvo*. Mozaik knjiga d.o.o. Zagreb

MREŽNI IZVORI:

1. *Primjeri pozitivnog roditeljstva, dostupno na:*

<http://www.roditeljstvo.com/vijesti/primjeri-pozitivnog-roditeljstva>,
(pristupljeno 28. lipnja 2017.).

2. *5 znakova da je partner pasivan roditelj, dostupno na:*

<http://www.djecjaposla.com/5-znakova-da-je-vas-partner-pasivan-roditelj-i-sto-trebate-uciniti/>, (pristupljeno 17. kolovoza 2017.).

3. *Prevrtljivost ili prilagodljivost- odlučite sami dostupno na:*

<https://mirjanakokeric.wordpress.com/2016/03/19/prevrtljivost-ili-prilagodljivost-odlucite-sami/>, (pristupljeno 17. kolovoza 2017.).

4. *Verbalni zlostavljači, dostupno na:* <http://www.poliklinika-harni.hr/Verbalni-zlostavljac.aspx>, (pristupljeno 17. kolovoza 2017.).

5. *Majčinstvo- nova uloga u životu žene, dostupno*

na: <http://www.najboljamamanasvetu.com/2013/01/majcinstvo-nova-uloga-u-zivotu-zene/>. (pristupljeno 15. srpnja 2017.).

6. *Obitelj- razvoj organizacije kroz povijest, dostupno*

na: http://www.hrsvijet.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1676:obitelj-razvoj-organizacije-obitelji-kroz-povijest&catid=39:obitelj&Itemid=145, (pristupljeno 17. kolovoza 2017.).

7. *Ljubav kao temelj razvoja, dostupno na:* <http://www.zzjzpgz.hr/nzl/64/emo.htm>,
(pristupljeno 28. lipnja 2017.).

8. *Uloga oca, dostupno na:* <http://majkaidijete.ba/savjeti/pedagogija/item/1439-uloga-oca>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.).

9. *Uloga oca u djetetovu životu, dostupno na: <http://www.roditelji.hr/jaslice/uloga-oca-u-djetetovu-zivotu/>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.).*

10. *Fenomenologija, što danas znači biti dobar otac?, dostupno na: <http://www.fizzit.net/en/drustvo/fenomenologija/5068-sto-danas-znaci-bit-dobar-otac> Objavljeno 12.3.2015, (pristupljeno 28. lipnja 2017.).*

11. *Odgoj djece- najteži posao suvremenog doba, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/after5/odgoj-djece-najtezi-posao-modernog-doba-170258> (pristupljeno 28. lipnja 2017.).*

8. SAŽETAK

Uloga roditelja u odgoju djeteta danas ima posebnu važnost. Roditelji i djeca zajedno odrastaju te dobar odgoj počinje prvenstveno u obitelji. Zrelost oca i majke te sredine u kojem dijete odrasta imaju bitnu ulogu u formiranju djetetove ličnosti.

Cilj je ovog rada prikazati uloge roditelja, njihove značajke, razvoj i ulogu kroz povijest te veze unutar obitelji, a isto tako prikazati budućnost očinstva i majčinstva, emancipaciju očeva i njihovu bitnu ulogu koju danas imaju.

KLJUČNE RIJEČI: Odgoj, očinstvo, majčinstvo, emancipacija

SUMMARY

The role in parents raising a child today is of special importance. Parents and children are growing up together, and their good education begins primarily in the family. The maturity of the parents and the environment in which the child develops and grows, plays an important role in forming a child's personality. The aim of the paper is also to present the future of maternity and motherhood, father's emancipation and their essential role today.

KEY WORDS: Education, paternity, motherhood, emancipation.